

A Kúria teljes ülése, 2021. január 11., Solt Pál köszöntő beszéde

Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Teljes Ülés! Kedves Barátaim!

1. Őszintén köszönöm, s nagy megtiszteltetésnek tartom, hogy ma a Kúria életében kimagasló jelentőségű ünnepélyes Teljes Ülésnek részese lehetek, és szólhatok Önökhöz rövid felszólalásomban, természetesen, semmiképpen nem merészkedem a Kúria tevékenységének értékelésére vagy jövőbeli feladatainak elővételezésére. Ez súlyos szereptévesztés lenne. Néhány személyes megjegyzésre szorítkozom, amelyeket áthat a bírói hivatás iránti elkötelezettség, s a hosszú évek alatt sem fogyatkozó tiszteletem, s ha nagy szónak tűnik is, kimondom: szeretetem. A legfőbb ítélkezési fórumon eltöltött több évtized talán feljogosít a minden normatív tartalmat nélkülöző „családtagi” minőség viselésére. A távozásom óta színre lépett több bírói generációra tekintettel mondhatnám „nagyapainak” is.

2. Elsőként a köszöntés szava. Őszinte nagyrabecsüléssel köszöntöm a Kúria új elnökét, Varga Zsolt András urat. Szívből kívánom, hogy a legfőbb bírói testület élén jó egészségben, derűvel és bölcsességgel végezze felelősségteljes munkáját. A *primus inter pares* ide igazán illő kifejezésnek mindkét elemét érezze át, és azoknak mindig megfelelő hangsúlyt adjon. Külön köszönöm Elnök Úr személyemet érintő, elnöki tevékenységemet méltató szavait.

Köszöntöm a Kúria bírói karát. A bíróságok uú. bizalmi indexe (amelyet Plinius-szal szólva *cum grano salis* vagyis egy csipet sóval, értsd: mértéktartó óvatossággal kell kezelni) hosszú idő óta meghaladja a többi hatalmi ág hasonló adatait. Van okuk, okunk a szerényen viselt büszkeségre. Közismert tétel, hogy a bírói hatalom a bíró személyében inkarnálódik. Az a meggyőződés, hogy a Kúria bírói kara ennek a hatalomnak, amely lényege szerint alázatos, hűséges és magas intellektuális igényű szolgálat, eleget tesz, és eleget fog tenni. Tudom, hogy Önök soha nem felejtik el: független bíróként olyan testület tagjai, amelynek egységes arculata több mint az egyes tagok arcainak együttese. Minden leírt szavuknak különleges súlyt ad, hogy az azt hordozó papír tetején a Kúria szó áll. A köszöntések mellé kívánkozik a köszönet szava is. Ez nagyon személyes lesz.

Hálásan köszönöm Darák Péter elnök úrnak, hogy elnöksége kezdetétől mindvégig kitüntetett bizalmával, amelynek, nem tolakodóan, igyekeztem megfelelni. Köszönöm, hogy elképzeléseit

sokszor megosztotta velem. Köszönöm a tartalmas szakmai beszélgetéseket, a bírói klubban, megannyi művész, tudós társaságában eltöltött nagyszerű órákat, a felejthetetlen adventi délutánokat.

3. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán sok éven át a bírói hivatásról vezettem tantárgyat, sokat és kedvteléssel foglalkoztam a magyar régmúlt bíróságokra, bírókra vonatkozó írásaival.

Most több mint ötszáz évvel visszamegyek az időben, és Werbőczy Istvánhoz fordulok. Ez a kiemelkedő jogtudós, a magyar ítélkezést mintegy háromszáz évre meghatározó Hármaskönyv szerzője, 42 éves korára az ország nagybírói

egyikének számító országbíró ítélőmestere lett (akár Kúriára berendelt bírónak is mondhatjuk), majd az első világi személynök, még később nádor. (Megjegyzem, hogy országbíróként lett a modern kori Kúria első elnöke 1882-ben, Mailáth György.)

Werbőczy szerint (az idézetek a Hármaskönyvből valók) „... Holott is tudnunk kell, hogy a bírót "judex"-nek, mintegy "jus dicens"-nek, azaz a jog kimondójának nevezzük, mivel a jog szerint bíraskodik, azaz igazságot szolgáltat a népnek...Az emberek (a mint Aristoteles mondja), a bíróhoz mint valamely élő igazsághoz folyamodnak. ... Az ítélet elnevezésénél fogva annyi, mint az igaznak, vagy jognak meghatározása abban az ügyben, a mely a bíró elibe kerül. ... Arra pedig, hogy az ítélet az igazság cselekvése legyen (Szent Tamás szerint), háromféle dolog szükséges. Először, hogy az igazságra való hajlandóságból; másodszer, a bíró hatalmából és joghatóságából származzék; harmadszor, hogy az ész józan megfontolásának kifolyása legyen. ... Az emberi ítéletet pedig négyféle dolog szokta felforgatni. A félelem, mikor valakinek hatalmától tartva a valót megmondani nem merjük. A nyereségvágy, a mikor valakinek lelkét ajándékkal vesztegetjük meg. A gyűlölet, a mikor ellenfelünknek ellenére törünk. A szeretet, a mikor barátunknak vagy rokonunknak szolgálatot tenni igyekszünk. Mindezeket a bírónak magától távol kell tartania és kerülnie.

Eddig az idézetek. Önökre, stílszerűen szólva, az ország főbíróira bízom annak eldöntését, vajon Werbőczy idézett sorai hordoznak-e, legalább is erkölcsi mondanivalót a mai időkre.

4. Két teljes ülésről szólnék röviden. 1990. július 6-án a maihoz hasonló célú teljes ülést tartott a Legfelsőbb Bíróság. Ennek során, emlékezetem szerint viszonylag érzelemdús beszédet mondtam, amelyben annak kijelentésére vetemedtem, hogy „szeretem bírótársaimat, munkatársaimat”. Természetesen nem szentimentális értelemben, hanem abban, hogy mindig igazságos, korrekt, nyitott szeretnék lenni velük. Tulajdonképpen a szentpáli szeretethimnusz tételeire gondoltam. Nem emlékszem, hogy ezt kimondtam-e (magamat ismerve nem kizárt), mindenesetre egy *quasi ars poeticat*, hogyan legyek elnök, elővetítettem. Hogy mennyit sikerült ebből megtartanom, nem tisztem eldönteni. Azt a mottót azonban, hogy az ajtó nyitott mindenki előtt, és csak akkor nem lehet hozzám bejönni, ha más valaki van nálam, mindig követtem. Ígéretet tettem arra is, hogy mindenkit meghallgatok és őszintén megmondom, hogy mennyi időm van rá, de amennyi van, azt igazából rá fogom fordítani. Ez a bizalom, néhány, köztük nem is kis csalódás ellenére, nem szűnt meg bennem, és ma is azt gondolom, hogy a bizalom, mások meghallgatása még akkor is gyümölcsöző, ha nem lehet segíteni mindenki baján, vagy nem mindenki képvisel igaz ügyet.

5. Csaknem pontosan harminc évvel ezelőtt a Legfelsőbb Bíróságnak a rendszerváltást követő első érdemi teljes ülésén, a testület néhány hónapja megválasztott elnökeként kijelentettem, hogy – megítélésem szerint – a rendszerváltás a Legfelsőbb Bíróságon megrázkódtatások nélkül zajlott le. Ez a tény „a nyugodt munkánkhoz, még inkább, hogy a majdani nem nyugodt időkben is nyugodtan végezhesük munkánkat, jó alapot ad.” Nyilvánvaló, hogy itt a külső körülményekre utaltam, amelyek annyiban kedvezőek voltak, hogy a Legfelsőbb Bíróság átalakítását a magunk elképzelései szerint kezdhettük el. Egy-két év alatt igen jelentős változások történtek. Erre nagyjából már csak mi, a „túlélők” emlékszünk, történelmi távlatba került, ami alatt sokszor azt értjük, hogy feledésbe merült. Aztán a „majdani nem nyugodt idők” is eljöttek.

Kiemeltem azon a teljes ülésen az akkori Alkotmány 50. §-ának (1) bekezdését, amely egy helyen tartalmazta a bírói függetlenséget, az egyedül a törvénynek alárendeltséget és a bírók politikai párttagságának, illetve politikai tevékenységének tilalmát. Ezzel a ma közhelynek tűnő, akkor kopernikuszi fordulattal felérő tétellel kapcsolatban ezt mondtam. „Én azt látom a két mondat egy bekezdésbe hozásában, hogy a bírók függetlenségének igazi veszélyét az alkotmányozó éppen a politikai tevékenységben, illetőleg a párttagságból folyó politikai tevékenységben találta.”

Ma sem mondanék mást. Legfeljebb hozzátennem, hogy amennyire a bírók politikai tevékenysége tilos, ugyanúgy tilos a politikusok bíraskodási tevékenysége is. Ez utóbbi esetben a „bíraskodás” szót természetesen átvitt értelemben használom, s ezen a bírósági ítéletek felett kimondott politikusi ítéletet értem.

A külső befolyástól való mentesség alapkövetelményét, nyilvánvalóan, nem vonatkoztathatjuk az ítélkezést meghatározó törvényekre. Érdeemes azonban meggondolni, hogy a törvényhozás, hadd fejezzem ki így magamat: „művészetének” milyen sokszor kellene egyensúlyoznia, hogy az *ad hominem* indítékok helyett megtalálja az absztrakciónak azt a szintjét, ami a bírónak meghagyja az általa elbírált egyedi ügy sajátosságai figyelembevételének a független ítélkezéshez nélkülözhetetlen lehetőségét.

6. Azokról az időkről beszélek, amelyekben egyetlen számítógép volt a LB-on, anekdotikus emlékezetem szerint a Közigazgatási Kollégiumot vezető Petrik Ferenc szobájában, a szekrény tetején. És minden bíró megkapta a Magyar Közlöny egy példányát, hogy abból tájékozódjon a jogszabályok változásairól. A Közlöny átnézése a tartalomjegyzékkel kezdődött. Ha akkor találkoztam volna az „egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról” szóló törvénnyel, a járási hivatali eljárásokkal kapcsolatos csekély érdeklődésem miatt, átsiklottam volna felette. Vesztemre. Mert ez a jogszabály a 2019. évi CXXVII törvény, sok más mellett, az alkotmánybírósági törvény és a bírósági szervezeti törvény jelentős módosításait is tartalmazza, a Kúriára nézve igen fontos változásokkal. Ma már persze könnyebb megtalálni a jogszabályokat, de úgy tűnik nekem, hogy a saláta levelei az évek alatt, sok ígéretés ellenére, még sokasodnak is.

7. Ha két időbeli végpontnak az előbb idézett és a mai teljes ülést tekintjük, a legmagasabb bírói fórum hatásköreiben fundamentális különbséget találunk. 1990-ben a Legfelsőbb Bíróság nagyon nagy arányban fellebbezési ügyeket tárgyalt, (amiért országos illetékességi körű másodfokú bíróságnak volt tekinthető), elbíráta a Legfelsőbb Bíróság elnöke és a legfőbb ügyész által emelt törvényességi óváásokat, a törvényességi óvás emelése iránt az elnökhöz benyújtott kérelmeket és egyéb ügyekben (például a társadalmi szervezetek nyilvántartásának vezetésében) járt el.

Ma a Kúria

- a) elbírálja - törvényben meghatározott ügyekben - a törvényszék, továbbá az ítélőtábla határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot,
- b) elbírálja a felülvizsgálati kérelmet,
- c) a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz,
- d) elbírálja a jogegységi panaszokat,
- e) joggyakorlat-elemzést folytat a jogerős vagy véglegessé vált határozattal befejezett ügyekben, ennek keretében feltárja és vizsgálja a bíróságok ítélkezési gyakorlatát,
- f) dönt az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről,
- g) dönt a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról, és
- h) eljár a hatáskörébe tartozó egyéb ügyekben.

Ez a katalógus nemcsak a Kúria feladatainak növekedését, hanem az önkormányzatokkal kapcsolatos nem igazságszolgáltatási, hanem quasi alkotmánybíráskodási hatáskörökkel, a jogegységi panaszok kapcsán a mérsékelt precedens bíráskodás újszerű elemeivel, feladatai minőségi változását is jelenti.

Remélem, hogy nem tekintik alkalmatlan időben és helyen elmondottnak azt a meggyőződésemet, hogy ilyen körülmények között, amikor úgy tűnik, hogy a bírósági rendszer megállapodott, Sulyok Tamás elnök úr imént mondott szavaival: két legfőbb bírói fórumunk van, s a Kúria, bár egyike a bíróságoknak, mégis, ahogyan Varga Zs. András elnök úr kifejtette: „más”, indokolt lenne (*mutatis mutandis* visszaállítva a korábban már volt állapotot) a Kúria igazgatását, a meglévő csaknem teljes hatáskör mellett most már minden elemében a Kúria elnökéhez utalni, s ezzel egyidejűleg a központi költségvetésben a Kúriának a bíróságoktól elkülönített fejezetben biztosítani a pénzügyi forrásokat. A felvetés indokait itt nem fejthetem ki.

8. Megtagadnám magamat, ha ezt az alkalmat nem használnám fel arra, hogy egy, engem évtizedek óta, már-már mániákusan foglalkoztató témát, ha csak érintőlegesen, nem vetnék fel. Mondhatnám így, a sokat idézett mondattal: Van egy álmom. Álom, amely azonban az álmokra általában nem jellemző módon már sok elemében valóra vált.

Az 1980-as évek elején, viszonylag új legfelsőbb bírósági bíróként, javasoltam felülvizsgálni a Legfelsőbb Bíróság határozatainak megjelenési formáját, szerkesztését, miután azt tapasztaltam, hogy „ahány ház, annyi szokás”, akarom mondani, ahány tanács szinte annyi

forma. Még az ügyszám feltüntetésére is ötféle megoldást találtam. Tudós kollegámmal, a kiváló civilista Zoltán Ödönnel közösen hosszú tanulmányban mutattuk be a helyzetet, egészen az iratmintákat is tartalmazó javaslatainkkal. Munkánk eredményes volt: Szilbereky Jenő elnök úr fejenként 5000 Ft jutalomban részesített minket és művünket kiosztotta a bírónak. Ezen kívül nem történt semmi.

Elnökségem idejére is esik néhány hamvába holt kísérlet, áttörésképe a Darák elnök úr kezdeményezésére alakult csoport munkája nyomán történt. A sokat hangoztatott álmok következménye volt, hogy a csoport tevékenységében részt vehettem.

Nem húzom hosszan: ha valaki ma a Kúria határozatait kezébe veszi, már csaknem egységes megjelenítéssel, szerkesztéssel találkozik. Ha azonban nemcsak a kezébe veszi, hanem olvassa is ezeket, nem lehet maradéktalanul elégedett.

Magától értetődik, hogy nem a határozatok jogi tartalmáról beszélek. A már említett jogi karon ezekben az években „A személyiségi jogok védelme a Kúria határozatainak tükrében” címmel jegyzek tantárgyat. Az előadásaim alapját ennél fogva a Kúria e tárgyú határozatai képezik. Sok-sok, nemcsak ebben a témában hozott határozatot tanulmányoztam az elmúlt években. Azt találtam, hogy a magas intellektuális nívót néhány esetben nem éri el a nyelvi (ki kell mondanom, sokszor nyelvhelyességi) színvonal.

Az álmom még teljesen meg nem valósult része egy sajátos, csak a Kúriára jellemző, jogilag feszes, szép magyar nyelvű stílus kialakulása.

Annyi év után még mindig a „hej, ha én is, én is köztetek lehetnék” érzéssel mondom: kedves bírótársaim, biztos vagyok abban, hogy Önök megvalósítják az álmomnak ezt a részét is.

9. Tisztelt Elnök Urak! Tisztelt Teljes Ülés! Kedves Barátaim!

Amikor megismétlem legőszintébb gratulációm a Kúria most hivatalba lépő új elnökének, ismételten sok erőt, jó egészséget, derűt, bölcsességet és mindenkor a szív békéjét kívánva neki, tisztelettel köszöntöm a Kúria bírói karát, és mindannyiuknak, mindannyiunknak békés, boldogabb új esztendőt kívánok. Köszönöm, hogy meghallgattak!